

5. Під загальною редакцією д.б.н. Т.Л.Андрієнко. Заповідні скарби Сумщини/ Т.Л.Андрієнко. – Суми: видавництво «Джерело», 2001. – 208с.

ХАРАКТЕРИТИКА ЗИМОВИХ КОЛЕКТИВНИХ НОЧІВЕЛЬ СОРОКИ ЗВИЧАЙНОЇ (PICA PICA) НА ТЕРИТОРІЇ М. ЧЕРНІГІВ

Гірина В.В.

Національний університет «Чернігівський колегіум», Чернігів

Колективні ночівлі є одним з найбільш поширених типів соціальної організації птахів, що проявляється не тільки в період міграцій і перебування на зимівлях, але й під час розмноження. Ця форма поведінки один із поширених типів соціальної організації, під час яких вони обмінюються інформацією знаходження корму, знаходять пари, вчать молодше покоління тому. Тобто колективні ночівлі – це один із проявів вищої нервової діяльності птахів, а в нашому випадку у сороки. Проте організація колективних ночівель вивчена недостатньо, що пов'язане із необхідністю індивідуального розпізнавання птахів та проблемами із проведенням досліджень в сутінковий час. Найменш дослідженими лишаються питання сезонної динаміки чисельності на ночівлях, стратегій ночівельної поведінки, формування колективних ночівель в репродуктивний період, особливостей ночівель виводків. Досі невирішена проблема еволюції колективної ночівельної поведінки.

Аналіз літературних даних свідчить про відсутність комплексних досліджень, присвячених ночівельній поведінці не лише сороки а і інших видів. Дослідження організації колективних ночівель воронових птахів в містах необхідні для проведення епізоотологічного моніторингу, вирішення проблем безпечної роботи аеропортів тощо. Групові ночівлі сорок у не гніздовий час явище яке мало вивчене. Воно може бути пов'язане з багатьма факторами, але основний – це антропогенний вплив на даний вид [1]. Раніше це питання на території міста Чернігів не вивчалось.

Метою роботи є вивчення формувань нічних кочівель на території міста Чернігів сороки у зимовий та ранньовесняний час і знаходження цих міст ночівель.

Для досягнення поставленої мети були висунуті такі **завдання**:

- 1.** проаналізувати явище колективних ночівель та обґрунтувати актуальність теми;
- 2.** дати систематичне положення, охарактеризувати сороку (*Pica pica*), як представника родини Воронові;
- 3.** визначити місця скупчень ночівлі сороки, провести дослідження у місті Чернігів.

Об'єкт дослідження – популяції сорок на території м. Чернігова.

Предмет дослідження – поведінка птахів на ночівлях у зимовий та перед гніздовий періоди.

Методи дослідження – візуальні спостереження, пошук колективних ночівель. Для обробки отриманих результатів використовували методи статистичного аналізу.

Література

1. Коноваленко О. А, Кривицкий И. А., Коноваленко С. В. « О групових зимних ночевках сорок *Pica pica* (PASSERIFORMES. CORVIDAE) в городе Харьков» , УДК 598.293 (477.54)

ЗНАХІДКА *HOTTONIA PALUSTRIS* L. (PRIMULACEAE) В ОКОЛИЦЯХ М. ПОЛТАВИ

Клепець О.В.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

Об'єктивною рисою сучасності є збільшення кількості міст та зростання площ урбанізованих територій, що супроводжується докорінним перетворенням вихідного природного ландшафту, зміною структури окремих його компонентів. Насамперед, під пресом урбанізації суттєво трансформується гідрографічна мережа, піддаються меліорації, а згодом і забудові річкові заплави. Як наслідок, деградують або зникають заплавні водойми (стариці, болота), збіднюється ландшафтне, екосистемне та біологічне різноманіття. Зокрема, у складі рослинного покриву через різкі зміни умов існування зі списку флори випадають не тільки рідкісні рослини, але й більш поширені стенотопні види природних водойм, що не здатні до освоєння вторинних екотопів.

Одним із таких урбанофобних видів гідрофільної флори є плавушник болотний (*Hottonia palustris* L.), який під час гідроботанічних досліджень різнотипних водних об'єктів м. Полтави у період 2011–2013 рр. нами зафіксований не був, хоча й відомий для регіону досліджень за ретроспективними даними [3, 4].

Цей гідрофіт із підводними тонкопірчасторозсіченими листками та піднесеними над водою суцвіттями загалом поширений у Середземномор'ї, Малій Азії, Середній Європі, суцільно просуваючись до 60° пн. ш. На території України є звичайним на Поліссі, спорадично трапляється у Лісостепу, зрідка – у Прикарпатті та на Закарпатській рівнині, дуже зрідка – у Степу [5]. На території Лісостепу України найчастіше відмічений у заплавах Південного Бугу (Згар, Десна), Дніпра (Трубіж, Супій, Удай, Ворскла), Сіверського Дінця (Мжа, Уди) [7].

На території Полтавської області, як і в усьому Лісостепу, плавушник болотний трапляється спорадично [1]. На початку ХХ ст. він вказувався С.О. Іллічевським для околиць Полтави (по вільшатниках та річкових заплавах) як новий для Полтавської губернії вид, що перебуває тут на південній межі свого поширення [3, 4]. Сучасні місцезнаходження плавушника болотного в околицях м. Полтави та на території Полтавського району до останнього часу не були встановлені [2].

За своїми екологічними особливостями плавушник болотний належить до геліосціофітів, глікофітів, нітрофілів, галофобів. Зростає на мілководдях замкнених мезо- та евтрофних водойм із товщею води 20–200 см, мулистими, мулисто-торф'янистими донними відкладами і коливаннями рівня води протягом вегетації. Зустрічається на заболочених ділянках вербових лісів, у лісових водоймах, вільшатниках, у струмках, ставкових відведеннях, каналах. Це стенотопний вид, здатний переносити екстремальні умови мілких замкнених та холодних проточних водойм, а також зростати